

John Gardberg

John Gardberg on nykyään pitkälti anekdoottien historiallinen henkilö. Tietävästi kukaan ei ole tutkinut hänen aatemaailmaansa ja julkaisemattomia töitään.

John Gardberg syntyi viime vuosisadan vaihteessa, marraskuussa 1899. Hän valmistui filosofian kandidaatiksi 1923 ja väitteli tohtoriksi 1936. Hänet vihittiin avioliittoon Göta Olsonin kanssa pitkän kihlausajan jälkeen heti hänen valmistuttuaan, jonka jälkeen seurasi muutto Karjaalle, missä he aluksi asuivat vuokralla ainakin kolmessa paikassa, mm. Keskuskadun ja Puistokadun kulmassa sijaitsevassa Forsblomin talossa, joka oli tradition mukaan rakennettu kaksikerroksiseksi vuokratuloja ajatellen.

Kun hänen akateeminen väitöksensä Kemiön vapaaherruudesta oli valmis, rakennettiin Naapurikadun varrelle nykyisen ruotsinkielisen peruskoulun viereen tuntemamme Gardbergin talo. Rajan toisella puolella oli aikaisempi Karis-Billnäs samskola, jonka rehtorina hän toimi neljännesvuosisadan (1929-1963). Vaikka hänen työhuoneestaan oli näkymä koululle, ei tonttivalintaa liene ohjannut työpaikan läheisyys. Impulssina oli luonto, mäntymetsä joka antaa harjumaisemalle sen erityispiirteen. Järjestyslautakunnan jäsenenä hänen sanotaan olleen aloitteen tekijänä useisiin kauppalan puistoistutuksiin. Hän kirjoitti paneutuneesti seudun vanhasta kulttuurimaisemasta, sekä valokuvasi ahkerasti. Hänen poikansa Grels Gardberg kertoo, että oman varjoisan pihan kukkaloisto ja hedelmäsato uhrattiin mieluummin kuin herkkyyys luonnonläheiseen rakentamiseen. Talon väritys toistaa edelleen mäntymetsän ruskeita runkoja ja vihreitä kruunuja.

Rehtorin leima istuu lujassa. Tämä kuva on kuitenkin yksipuolinen. Ennen samskolanin rehtoriksi ja historian opettajaksi ryhtymistään Gardberg toimi viisi vuotta vapaan kasvatustyön parissa Västra Nylands Folkhögskolanissa ja Svenska Folkakademissa Malmilla, sekä myöhemmin 20-vuotiskauden (1937-58) Karjaan kauppalan työväenopiston johtajana. Ei myöskään tule unohtaa aktiivisuutta yhdistystoiminnassa ja kunnallispolitiikassa. Hän oli myös kiinnostunut musiikista ja hänen entiset oppilaansa muistavatkin hänen pianonsoittoaesityksensä.

Jälkikäteiset muistikuvat ovat epätäydellisiä, yksinkertaistavia. On helppo muistaa hänen paikallishistoriallinen panostuksensa Karjaalla ja Kemiössä tai nähdä hänet perinteisenä historioitsijana, mutta silloin unohtuu koulutustausta. Oikeastaan juuri tämä tekee hänestä modernin.

John Gardberg aloitti filosofian opintonsa Edvard Westermarck'in johdolla, joka vaikutti häneen suuresti. Göta Gardbergin tiedetään sanoneen, että hän kihlautui filosofin kanssa, mutta avioitui etnologin kanssa. Joka tuntee Westermarck'in monivuotiset tutkimukset Marokon berberien keskuudessa, ymmärtää tämän. Westermarck tutki avioliiton historiaa, moraalien alkulähteitä, alkuperäisväestön esi-islamistisia kuvitelmia mm. pyhydestä, sananlaskuista ja puhetavasta.

Ainakin sosiologit, antropologit ja uskontotieteilijät ovat yrittäneet liittää Westermarckin omiin riveihinsä.

John Gardbergin pääaineeksi tuli etnologia, mutta hänellä oli laudatur myös kulttuurihistoriassa ja historiassa. Grels Gardberg arvelee, että tapa viisauksilla leikittelyyn syntyi pitkäaikaisesta suhteesta Westermarckiin. Esim. "on huolehdittu ettei mikään puu kasva taivaaseen asti" (ihmisen pyrkimyksille on asetettu raja). John Gardberg oli kansantiedelaitoksen dosenttina Åbo Akademiassa (1947-67) aikana, jolloin ruotsalainen etnologia muuttui radikaalisti. Asiat muuttuivat ihmisläheisemmiksi. John Gardbergin aikainen kiinnostus pientä yhteiskuntaa kohtaan osoittautui suorastaan uudenaikaiseksi. Myös Westermarck oli etsiytynyt niin lähelle ihmisiä kuin kykeni. Kummankaan paikallinen kiinnostus ei sulkenut pois kaukonäköisyyttä eikä mieltymystä suuriin linjoihin.

Luku sinänsä on kotiseutututkimus ja sen kohtalot John Gardbergin tutkimuskentällä. 1942 perustetun Muinaismuisto- ja museoyhdistyksen sihteeri hänestä tuli vuonna 1950. Yhdistykseen liitettiin paikallisarkisto 1950, liittyen ehkä hänen toimihenkilöksi siirtymiseensä. Gardberg oli 1967 pakotettu näkemään yhdistyksen alasajo, jota hän sinnikkäästi yritti vastustaa. Nyt toimiva Karjaan museo- ja kotiseutuyhdistys perustettiin vuonna 1979. Sitä on tavallaan täydennetty 2004 perustetun Pro Gardberg Centerin johdosta. Molemmat yhdistykset ovat edeltäjänsä aatehistoriallisia perijöitä, mutta John Gardbergin senaikaisen merkityksen ymmärtämisessä on aukkoja.